

Hallinnon tutkimus rakenteellisten muutosten kulkusuunnassa

KOLMESSA VUODESSA ON TAPAHTUNUT PALJON

Kun kolmisen vuotta sitten pohdin hallinnon tutkimuksen tilaa, totesin alalla olevan kolme erityistä haastetta. Ensinnäkin tarvitaan aktiivisuutta korostavaa identiteettiä, toiseksi omaperäistä hallinnon tutkimusta, ja kolmanneksi kansainvälisyyttä. Nämä haasteet ovat varmasti yhä ajankohtaisia, vaikka kehitystä onkin tapahtunut. Nyt näyttäisi olevan oleellista hallintotieteilijän pohtia, mitä tutkimustoimintaan liittyvät rakenteet, kuten yliopistojen tarjoamat puitteet, tutkimustoimintaan liittyvä rahoitus sekä organisaatioympäristössä tapahtuvat muutokset merkitsevät hallinnon tutkimukselle.

Hallinnon tutkimuksen aktiivisuudesta en ole huolissani. Esimerkiksi Hallinnon Tutkimus-lehteen tarjottujen kirjoitusten määrä on huomattavasti kasvanut viime vuosien aikana. Hallinnon tutkimus on ollut lisäksi aidosti monitieteellistä. Kirjoitusvastuuta ovat kantaneet niin senioritutkijat kuin uransa alussa olevat tekijät. Itselleni onkin välittynyt hyvin dynaaminen ja innovatiivinen kuva hallinnon tutkimuksesta. Uskon myös, että kun puhutaan vaikkapa suomalaisen julkisen hallinnon korkeasta kilpailukyvästä, on siihen osaltaan ollut vaikuttamassa hallinnon tutkimus tuomalla ideoita, näkökulmia ja kriittistä analyysiä käytännön tueksi.

On toisaalta totta, että meiltä yhä puuttuu hallinnon tutkimuksen alueelta riittävä määrä alaa luotsaavia perusoppikirjoja. On myös hyvä pohtia, mikä olisi erityisen luonteenomaista juuri suomalaiselle hallinnon tutkimukselle, joka erottaisi sen muiden maiden tutkimuksesta. Eräs vahva ominaispiirre suomalaisessa hallinnon tutkimuksessa on arviointitutkimuksen suuri osuus. Myös joillakin alueilla, kuten vaikkapa luottamuksen tutkimisessa, suomalainen hallinnon tutkimus on määrällisestiikin vahvoilla. Olisi kuitenkin varmasti tärkeää tuoda yhteen tutkijoita kansallisestikin joidenkin koottujen teemojen ympärille. Tällöin syntyisi kehittymistä tukevaa verkostoitumista.

Kansainvälistyminenkin on selvästi edennyt. Nyt alan kansainvälisissä lehdissä näkyy jo suomalaisten hallinnon tutkijoiden kirjoituksia. Suunta on siis oikea.

AKATEEMINEN TUTKIMUSRAHOITUS HALLINTOTIETEILIJÖIDEN ONGELMANA

Tutkimus ohjautuu nykyisin paljolti olemassa olevien rahoituslähteiden ja -mahdollisuuksien kautta. Suomalaisessa järjestelmässä Suomen Akatemian asema perustutkimuksen ja ylipäänsä teorialähtöisen tutkimuksen rahoittajana on keskeinen. Akademia onkin epäilemättä tärkeä instituutio, jonka toimintakyky ja -mahdollisuudet sekä objektiivisuus tulee turvata. Hallintotieteilijöiden näkökulmasta Akademia on rahoittanut kuitenkin alan tutkimusta hyvin vähän. Rahoitusta on tullut jopa niin vähän, että hallinnon tutkimuksen kansallinen teoreettinen kehittäminen on uhattuna. Tämän näkemyksen kanssa en ole yksin, vaan olen aiheesta kuullut useita kriittisiä hallinnon tutkijoiden kannanottoja.

On erittäin tärkeää, että Akatemia rahoittaa esimerkiksi alan tutkijakoulua. Hallintotieteilijät ovat saaneet kuitenkin rahoitusta tutkimushankkeisiin yllättävän vähän. Osaselityksenä

on kova kilpailu rahoituksesta, joka karsii hyviäkin hakemuksia etenkin, kun hakemuksen hyvyys on usein näkökulmakysymys. Akatemian rahoituksella tehdään monesti tiedepoliittikkaa. Hallintotieteilijät ovatkin jääneet epäilemättä sivuosaan toimialueelta laajassa kulttuuri- ja yhteiskuntatutkimukseen keskittyvässä toimikunnassa, johon ei edes kuulu hallintotieteilijöiden edustusta. Hallintotieteilijöiltä puuttuvat ehkä myös riittävät, sellaiset sosiaaliset verkostot, jotka ovat tärkeitä suhteessa Akatemiaan.

Ainakin hallintotieteellisen tutkimuksen kannalta tärkeitä ovat muun muassa eri hallinnollisiin ohjelmiin ja rahastoihin perustuvat rahoituslähteet. Tällaisia ovat työelämän kehittämissuunnitelma ja työsuojelurahasto sekä kunnallisalan kehittämissäätiö. Näistä, toisin kuin Suomen Akatemiasta, itsellänikin on paljon kokemusta. Se on ollut yksinomaan positiivista ajatellen objektiivisuutta ja kriteereihin perustuvaa kohtelua. Tutkimus ohjautuu luonnollisesti myös erilaisten arviointihankkeiden ja tilaajalähtöisten hankkeiden kautta, mikä on tärkeää, mutta sekään ei täysin korvaa teoreettiseen tutkimukseen pohjautuvan perusrahoituksen puutetta.

HALLINNON TUTKIMUKSEN ERILAISET YLIOPISTOMALLIT

Perushallintotieteen näkökulmasta eri yliopistoissa on käynnissä merkittäviä institutionaalisia ratkaisuja, joiden pitkäaikaisia vaikutuksia on vielä vaikea arvioida. Näyttää kuitenkin siltä, että hallintotieteitä tullaan harrastamaan toisistaan poikkeavien mallien varassa. Seuraavassa tarkastelen siis vain varsinaisten hallintotieteiden asemaa eri yliopistossa.

Vaasan yliopiston mallina on perustaa oma tiedekunta hallintotieteille. Tämä on alan profiloinnin kannalta erittäin tärkeää. Selkeänä vahvuusalueena Vaasan yliopistolla on vertaileva tutkimus. Tampereen mallina on puolestaan sekoittaa kauppa- ja hallintotieteitä keskenään. On vaikea sanoa, mikä on uudistuksen käytännöllinen vaikutus. Kuitenkin esimerkiksi kuntatutkimuksen hajoaminen eri yksiköihin on erittäin valitettavaa varsinkin nykyään, kun toiminnallisia kohteita tulisi lähestyä kokonaisvaltaisesti. Tampereella saadaan ainakin laajalti henkilökohtaista kokemusta organisaatiouudistuksista, johon ei koeta olevan sisällöllistä tai käytännöllistä tarvetta.

Lapin yliopistossa on nousemassa esiin kolmas malli toteuttaa hallintotieteellistä tutkimusta ja koulutusta. Vahvistuvina alueina on ensinnäkin asiantuntijuuteen ja tietoperustaiseen toimintaan liittyvät kysymykset. Tästä esimerkkinä on suunnitella oleva informaatioteknologiaan kohdistuva hallintotieteellinen koulutusohjelma (ks Ilkka Kamajan artikkeli). Samoin painopisteinä on arvolähtöisen johtamisen ja julkisen toiminnan tutkimus. Tämä tarkoittaa johtamisessa keskittymistä sellaisiin kysymyksiin kuin luottamus, etiikka ja vastuu sekä toisaalta yhteiskuntapolitiikassa muun muassa projektimaiseen kehittämiseen, arviointiin (johon sisältyy arvottaminen) sekä alueellisiin kysymyksiin. Kokonaisvaltaisuuden takaamiseksi toimintaa kehitetään verkostomaisesti yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa, keskeisiä strategisia kumppaneita ovat muun muassa informaatioteknologia ja sosiologia.

Hallintotieteiden kehittämisen tärkeä lähtökohta on käytännön valmiuksien tuottaminen johtamiseen, hallintoihin ja hallintaan. Tämän kriteerin täyttäminen nykyisellä tavalla pitää hallintotieteet edelleen ainutlaatuisina yliopiston kentässä. Hyvän puheenvuoron siitä, minkälaista osaamista hallinnossa tulevaisuudessa tarvitaan, esittää mielestäni Petri Virtanen tässä lehdessä.

LOPPUKIITOKSIN

Hallinnon Tutkimus-lehden toimituskunta tulee vaihtumaan vuoden taitteesta. Koska samalla päätty tässä vaiheessa kahdeksanvuotinen urakkani lehden parissa, joista viimeiset neljä vuotta päätoimittajana, haluan esittää joukon kiitoksia.

Ensinnäkin haluan kiittää kaikkia lehteen kirjoittaneita, sillä vain hyvistä kirjoituksista akateeminen lehti elää ja voi hyvin. Yhteistyö kirjoittajien kanssa on ollut poikkeuksetta positiivista ja olen tullut vakuuttuneeksi tutkijoiden aidosta halusta tehdä hyvää työtä valittujen aiheiden parissa. Samoin haluan kiittää kanssani lehteä toimittaneita toimitussihteereitä, aiemmin Jari Tammea ja viime ajat Jaana Haataista, joiden panos on ollut äärimmäisen tärkeä. Hyvä toimitussihteeri on lehden kriittinen menestystekijä. Käytännön työssä keskeisellä sijalla on ollut myös lehden julkitulosta vastannut Ankkurikustannus Oy ja siellä Sabina Krogars. Tältäkin osin yhteistyö on ollut vain kiitoksen arvoista.

Lopuksi toivotan Hallinnon Tutkimus-lehden tulevalle toimitukselle menestystä innostavan ja tärkeän työn parissa. Uskon, että Hallinnon Tutkimus jatkaa kulkuaan uusin ja energisin voimin ja ideoin.

Jari Stenvall